

Nemo-tenetur-Grundsatz

Der Nemo-tenetur-Grundsatz, wonach niemand verpflichtet ist, aktiv an der eigenen Strafverfolgung mitzuwirken, wird aus der Menschenwürde (Art. 1 Abs. 1 deutsche Verfassung), dem Allgemeinen Persönlichkeitsrecht (Art. 2 Abs. 1 i.V.m. Art. 1 Abs. 1 deutsche Verfassung) und dem Rechtsstaatsprinzip (Art. 20 Abs. 3 deutsche Verfassung) abgeleitet. Damit handelt es sich um einen Grundsatz von Verfassungsrang. Die **deutsche Strafprozessordnung** trägt ihm insbesondere dadurch Rechnung, dass sie ein umfassendes Schweigerecht des Beschuldigten voraussetzt (vgl. §§ 136 Abs. 1 S. 2, 243 Abs. 5 S. 1 dStPO). Der Nemo-tenetur-Grundsatz gerät immer wieder in Konflikt mit außerstrafrechtlichen Erklärungspflichten, etwa im Bereich des Steuerrechts, wenn durch eine wahrheitsgemäße Erklärung zugleich Umstände offengelegt werden, die den Anfangsverdacht einer Nicht-Steuerstraftat begründen. Dieser Problematik wird durch die Annahme von Verwertungsverböten entgegengewirkt, wobei diese bei einem „zwingenden öffentlichen Interesse“ wiederum außer Kraft gesetzt werden können (vgl. § 392 Abs. 2 S. 2 i.V.m. § 30 Abs. 4 Nr. 5 AO). Während die danach jedenfalls partiell gegebene Verwertungsmöglichkeit in der Literatur als Verstoß gegen den Nemo-tenetur-Grundsatz und damit als verfassungswidrig bewertet wird, sieht die Rechtsprechung darin bislang kein grundlegendes Problem. Die Fragestellung befindet sich insgesamt aber noch im Fluss.

Der Nemo-tenetur-Grundsatz ist in **Georgien** sowohl in Art. 31 Abs. 6 der Verfassung als auch in Art. 5 Abs. 2 gStPO verankert. Er besagt, dass niemand verpflichtet ist oder gezwungen werden darf, seine Unschuld zu beweisen. Die Beweislast liegt im Strafprozess beim Ankläger, d.h. dem Staat vertreten durch die Staatsanwaltschaft. Darüber hinaus gilt gemäß Art. 38 Abs. 4 gStPO, dass der Beschuldigte jederzeit von seinem Schweigerecht Gebrauch machen kann. Wählt der Angeklagte das Schweigerecht, kann dies nicht als Beweis seiner Schuld gewertet werden.

Sowohl in **Deutschland** als auch in **Georgien** hat der Nemo-tenetur-Grundsatz Verfassungsrang. Während der Schwerpunkt im **deutschen Recht** darauf liegt, dass der Beschuldigte nicht zur aktiven Mitwirkung an der eigenen Überführung verpflichtet werden darf, setzt das **georgische Recht** den Akzent stärker auf die „Bringschuld“ des Staates hinsichtlich des Schuldnachweises. Damit ist ein Gesichtspunkt angesprochen, der nach **deutschem Verständnis** primär der Unschuldsvermutung, weniger dem Nemo-tenetur-Grundsatz zuzuschlagen ist. Freilich sieht auch das **georgische Verfahrensrecht** ein Schweigerecht des Beschuldigten vor, womit wiederum eine gewichtige Parallele zum **deutschen Recht** gegeben ist. (Abe/Tbe)

Nemo-tenetur-პრინციპი

Nemo-tenetur-პრინციპი, რომლის მიხედვითაც არავინ არ არის ვალდებული აქტიური მონაწილეობა მიიღოს საკუთარ სისხლისსამართლებრივ დევნაში, გამომდინარეობს ადამიანის ღირსებიდან (გერმანიის კონსტიტუციის 1-ელი მუხლის 1-ელი ნაწილი), პიროვნების ზოგადი უფლებიდან (გერმანიის კონსტიტუციის მე-2 მუხლის 1-ელი ნაწილი 1-ელი მუხლის 1-ელი ნაწილთან ერთად) და კანონის უზენაესობიდან (გერმანიის კონსტიტუციის მე-20 მუხლის მე-3 ნაწილი). ამით ეს პრინციპი კონსტიტუციური რანგის მატარებელი ხდება. **გერმანიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში** გათვალისწინებულია ეს პრინციპი, კერძოდ, ბრალდებულს დუმილის საყოველთაო უფლების დაცვით (იხ. გსსსკ-ის 136-ე პარაგრაფის 1-ელი ნაწილის მე-2 წინადადება, 243 პარაგრაფის მე-5 ნაწილის 1-ელი წინადადება). Nemo-tenetur-პრინციპი წინააღმდეგობაში მოდის არასისხლისსამართლებრივი დეკლარაციის ვალდებულებებთან, მაგალითად, საგადასახადო სამართლის სფეროში, როდესაც დეკლარაციამ შესაძლოა გამოავლინოს გარემოებები, რომლებიც წარმოშობენ არასაგადასახადო დანაშაულის თავდაპირველ ეჭვს. ამ პრობლემას ეწინააღმდეგება გამოყენების აკრძალვა, თუმცა მათი გადალახვაც შესაძლებელია, თუ არსებობს „საყოველთაო ინტერესი“ (იხ. AO-ის 392-ე პარაგრაფის მე-2 ნაწილის მე-2 წინადადება 30-ე პარაგრაფის მე-4 ნაწილის № 5-თან ერთად). მიუხედავად იმისა, რომ გამოყენების შესაძლებლობა, რომელიც ნაწილობრივ მაინც არის ხელმისაწვდომი, ლიტერატურაში განიხილება, როგორც Nemo-tenetur-პრინციპის დარღვევად და, შესაბამისად, არაკონსტიტუციურად, სასამართლო პრაქტიკა ჯერაც არ განიხილავს ამას, როგორც ფუნდამენტურ პრობლემას. თუმცა, საკითხის ირგვლივ მსჯელობა, ჯერ კიდევ მიმდინარეობს.

საქართველოში Nemo-tenetur-პრინციპი დამკვიდრებულია როგორც კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-6 ნაწილში, ასევე ქსსსკ-ის მე-5 მუხლის მე-2 ნაწილში. მასში ნათქვამია, რომ არავინ არ არის ვალდებული ან შეიძლება აიძულოს დაამტკიცოს თავისი უდანაშაულობა. სისხლის სამართლის პროცესში მტკიცების ტვირთი ეკისრება პროკურორს, ანუ სახელმწიფოს, რომელსაც წარმოადგენს პროკურორი. ამასთანავე, ქსსსკ-ის 38-ე მუხლის მე-4 ნაწილის შესაბამისად, ბრალდებულს შეუძლია ნებისმიერ დროს გამოიყენოს დუმილის უფლება. თუ ბრალდებული ირჩევს დუმილის უფლებას, ეს არ შეიძლება შეფასდეს მისი ბრალეულობის დამადასტურებელ მტკიცებულებად.

Nemo-tenetur-პრინციპს აქვს კონსტიტუციური რანგი როგორც **გერმანიაში**, ასევე **საქართველოში**. მიუხედავად იმისა, რომ **გერმანიის კანონმდებლობაში** აქცენტი კეთდება იმ ფაქტზე, რომ ბრალდებულს შეიძლება არ მოეთხოვოს აქტიური მონაწილეობა საკუთარ მსჯავრდებაში, **საქართველოს კანონმდებლობა** ხაზს უსვამს სახელმწიფოს „მიწოდების ვალდებულებას“ ბრალის დადასტურებასთან დაკავშირებით. ეს ეხება

Deutsch-Georgisches digitales strafrechtliches Glossar გერმანულ-ქართული სისხლის სამართლის ციფრული გლოსარი

თვალსაზრისს, რომელიც, გერმანული გაგების თანახმად, უპირველეს ყოვლისა უდანაშაულობის პრეზუმფციას უკავშირდება და არა Nemo-tenetur-პრინციპს. თუმცა, ასევე, ქართული კანონმდებლობით, ბრალდებულს აქვს დუმის უფლება, რაც ეხმიანება Nemo-tenetur-პრინციპს. (Abe/Tbe)